

BRĪVĪBA

Brāz bangas. Tu naldīgā pretvara.
Mēs tāies sniegsim, kur laimība!

Rainis

SI
padomes
sēde
Bonnā

Šā gada 16. un 17. oktobrī Bonnā sanāca Sociālistiskās internacionāles (SI) padome, lai pārrunātu pasaules politiskās aktualitātes. Sēde, kuru vadīja SI prezidents V. Brants, bija pirmā pēc SI kārtējā kongresa, kas šā gada jūnijā notika Peru, Dienvidamerikā (skat. "Brīvība" 6/1986).

SI patreiz apvieno 80 sociāldemokrātiskas partijas un organizācijas visā pasaulē, to skaitā arī 9 trimdas partijas, kas apvienotas Centrāl- un Austrumeiropas sociālistu ūnijā (Socialist Union of Central-Eastern Europe - SUCEE). 1983. gada SI kongresā Albufeirā, Portugālē, Brūno Kalniņš ievēlēja par vienu no SI godaprīekšsēžiem.

SI padomes - agrākā SI biroja - galvenie pārrunu temati šoreiz bija pasaules saimnieciskā situācija, stāvoklis Dienvidāfrikā un abu lielvalstu attiecības pēc Gorbačova un

Draugi kopš 1931. g. - B. Kalniņš ar B. Kreiski SI sēdes laikā Bonnā

Rēgena tikšanās Islandē. Kā pazīstamākie politiķi Bonnā bija ieradušies B. Kreiskis (Austrija), K. Sorsa (Somija), N. Kinoks (Lielbritānija), F. Gonsales (Spānija) un I. Karlsons (Zviedrija).

LSDSP sēdē pārstāvēja priekšsēdis B. Kalniņš un divi viņa vietnieki, V. Zajkains un Ģ. Zēgners. Kopā bija ieradušies 11 Austrumeiropas ūnijas delegāti, kas neformālā apspriedē pārrunāja tuvākās nākotnes ieceres. SUCEE prezidija locekļiem bija saruna ar SI ģenerālsekretāru P. Vananenu (Somija), kurā tas apsoltīja atjaunot SI Austrumeiropas jautājumu studiju grupu un sasaukt to vienā no nākamajām SI padomes sēdēm. Šis studiju grupas - to ilgus gadus vadīja B. Kalniņš - atjaunošana būtu mums nozīmīgs solis, lai šai svarīgā starptautiskā organizācijā regulārāk atskanētu mūsu lieta. No latviešu viedokļa apsveicams arī Israēlas sociāldemokrātiskās partijas ierosinājums pie SI nodibināt cilvēka [Turpinājums 2. lpp.]

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATISKĀS
STRĀDNIĒKU PARTIJAS MĒNESRAKSTS
FREEDOM - Periodical of the Latvian Social Democratic Party

Nr. 8 [382]

STOKHOLMĀ

NOVEMBRIS 1986

18. novembris, neatkarība un demokrātija

Ģirta Zēgnera svētku runa šā gada Valstssvētku sarīkojumā "Straumēnos", Lielbritānijā.

1918. g. 18. novembrī vairums toreizējo politisko partiju pārstāvju uzdrīkstējās izsludināt brīvu un neatkarīgu Latvijas republiku, kuras 1922. gadā pieņemtā **satversme** bija viena no tālaika modernākajām Eiropā un pasaulē. Vēl šodien tā spēj dienēt par izcilu paraugu daudzu citu valstu satversmēm.

Tagad mūsu tautas kodols jau kopš vairāk nekā 40 gadiem spiests dzīvot zem padomju diktatūras. Tamdēļ uz 18. novembri raugāties vairāk ar skumjām par zaudēto nekā ar prieku un lepnumu par iegūto. Varbūt šī iemesla dēļ šis izcilākais latviešu tautas notikums ir leguvis pat zināmu idealizāciju. Vēsturiskās taisnības labad atzīmēsim, ka toriezējos, daļēji ļoti sarežģītos politiskos notikumos, 18. novembris nebūt nebija vienots visas mūsu tautas sapņa piepildījums. Tautas padomes locekļus, kas naktī uz 18. novembri vienojās par kopīgu politisku platformu, saliedēja apziņa un ticība, ka ļoti pēkšņi politiskā situācija var mainīties un par īstenību var kļūt pat tādi sapņi, kuriem liela latviešu tautas daļa 1918. gadā vēl īsti neticēja. Pierādījās, ka nedaudzu cilvēku ticība spēj panākt ļoti daudz, aizraujot sev līdzī neticīgos un šaubīgos.

18. novembra mācība mums šodien ir arī tā, ka panākumus sasniegt var tikai tad, ja mūsu domāšanas un politiskās kultūras pamatā - blakus prasībai pēc brīvības un pašnoteikšanās - ir demokrātijas princips, kas toreiz vienoja ļoti atšķirīgus politiskus virzļenus. Vai pagātnē trimdā pret šo principu neesam grēkojuši un vēl šodien negrēkojam pārāk bieži? Mans šo 38 Latvijas republikas dibinātāju suminājums ir veltīts tieši šiem vienādi svarīgiem pamatprincipiem! Lai man un maniem draugiem un domu biedriem šeit un Latvijā ir atjauts arī šis publikas priekšā sveicināt vēl vienīgo dzīvo Latvijas valsts dibinātāju Brūno Kalniņu un viņam šai dienā un no šīs vietas sūtīt vissirsnīgākos vēlējumus!

Droši vien man par šādu uzdrīkstēšanos būs jādzird pārmetumi. Bet vai patiešām nav pēdējais laiks beidzot atmetot turpat 50 vai pat 70 gadus vecus - pamatotus vai nepamatotus - aizspriedumus vienam pret otru? Lai katrs, kas šodien atklāti atbalsta prasību pēc brīvas, neatkarīgas un demokrātiskas Latvijas, būtu mūsu tautas kopības pilntiesīgs loceklis! Nenoliegsim mūsu uzskatu atšķirības, bet iemācīsimies sadzīvot un piekopt savstarpēju toleranci, uz ko viena daļa trimdas sabiedrības vēl joprojām nav gatava!

18. novembrī nav tikai jāatskatās uz pagātni. Šī diena ir arī aicinājums padomāt par mūsu šodienas stāvokli Latvijā un trimdā un it īpaši par mūsu tuvākās nākotnes politiskajiem uzdevumiem.

Pēdējos gados trimdā notikušas vēra ņemamas pārmaiņas mūsu politiskā darbībā. Tās bija atbilde uz Rietumu un Austrumu mēģinājumiem savas savstarpējās attiecības noskaidrot, regulēt un pat vienoties par kopīgiem sadzīves principiem. Šīs detantes politikas rezultāts bija Helsinku konference 1975. gadā. Nav šaubu, ka tā Helsinku vienošanās daļa, kas saistās ar patreizējo "status quo" atzīšanu, mums nebija labvēlīga. Citādi tas ir ar to dokumenta daļu, kurā Padomju Savienība apsoltīja veicināt cilvēku savstarpējos kontaktus, informācijas apmaiņu un vairāk ievērot cilvēka tiesības. Padomju Savienība šo savu solījumu protams nav pildījusi. Bet šis t.s. trešais grozs kopš 1975. gada ir devis labu izdevību Belgradas, Madrides, Otavas, Budapeštas, Ženēvas un Vīnes konferencēs atgādināt pasaulei mūsu taisnīgo lietu. Jaunā politiskā darbība vainagojās 1985. gadā ar Baltijas tribunālu Kopenhāgenā un Baltijas Brīvības un miera kuģi ar grandiozo demonstrāciju Helsinkos, kas savijēja un līdz asarām aizkustināja ne tikai mūs pašus baltiešus, bet arī un it īpaši tos daudzos tūkstošus somu, kas mūs Helsinku lielās apsveica ar [Turpinājums 2. lpp.]

Vīne – vērojumi un vērtējumi

Šī gada 4. novembrī Vīnē atklāja t. s. Eiropas drošības un sadarbības konferences (EDSK) trešo papildsanāksmi. Šīs papildsanāksmes ir paredzētas kā 1975. g. Helsinku nolīguma izpildīšanas pārbaudes konferences – pirmā tāda notika Belgrādē 1977. gadā, otrā 1982. gadā Madridē. Šo lielo konferenču starpā notiek sesijas, kurās apskata atsevišķus tematus, piemēram, šī gada aprīlī Bernē, kur apsprieda ģimeņu kontaktu jautājumu. Helsinku nolīgumu parakstīja 35 valstis, 33 Eiropā (izņemot Albāniju), ASV un Kanadā un visu šo valstu ārlietu ministri bija gaidīti Vīnē, lai pēc kārtas nolasītu savas formālas atklāšanas runas. Pēc lielo vīru aizbraukšanas, konferences darbība ritēs tālāk – tai paredzēts vesels gads.

Tāpat kā iepriekšējās konferencēs, arī šoreiz bija plānota baltiešu klātbūtne. Bija paredzētas preses konferences, demonstrācijas, tikšanās

u. c., demonstranti nosojāja pa vienu no Vīnes galvenajām ielām, no Operas nama uz Doma baznīcu. Demonstrāciju tad uzrunāja baltiešu runātāji un Pērs Almarks. Sekoja lietuviešu un latviešu tautas deju uzvedumi un pēc tam, svinīgs oikumēnisks dievkalpojums Doma baznīcā. Iepriekšējā vakarā, latvieši Gunāra Pāvula vadībā bija likumīgi izmantojuši publiski veļņus afišu stabus un mūrus un pa visu Vīni uzlīmējuši zilbaltas afišas ar Latvijas karti un virsrakstiem vācu un angļu valodā: Krievi ārā no Latvijas!

Konferences priekšelpās katru dienu stāvēja latvietes tautas tērpos un, kaut bija aizliegts delegātiem izdalīt literatūru, vairāku valstu delegāti tām jautāja, no kurienes viņas nākot. 5. novembra rītā, pirms dienas sesijas atklāšanas, kāds ducis jauniešu noturēja īsu bet iespaidīgu demonstrāciju ārpus Hofburgas pils, kur notika konferences

monstrācijas degpunktā bija no papīra masas izgatavotas, no karātāvām pakārtas lelles Gorbačova, Gromiko un Ševardnadzes izskatā. Plakāti un transparenti prasīja šo "kara noziedznieku" nodošanu tiesā. Izcēlās incidents. Kāds vīnietis pensijas gados pienāca pie jaunieša, kas turēja Gromiko mūmiju un tam fiziski uzbruka. Jaunietis vispirms mēģināja sist pretī, bet viņu atrunāja citi klātesošie demonstranti, lejaucās policija, bet tūlīt sāka pratināt jauniešu nevis pensionāru. Tai pašā laikā policija pavēlēja leļļu un vairāku "provocējošu" transparentu novākšanu, kaut demonstrācijai jāva turpināties līdz norunātam laikam. Šī vienpusīgā reakcija pārsteidza klātesošo presi no ASV un Kanadas, kas atkārtoti bet nesekmīgi jautāja policijai, kāpēc tie nevērās pret uzbrucēju. Vēlāk kļuva skaidrs, ka miera traucētājs bija garīgi nestabils vietējais komūnists, kas jau iepriekšējā dienā bija izrādījis lielu interesi par baltiešu lietu un bija apmeklījis baltiešu rīkoto paneļdiskusiju par Baltijas valstīm. Latviešu jaunieši policijas iecirknī nopratināja un tad palaida brīvībā. Laikam vietējās iestādes vērojās izrādīt krieviem savu stingro neitralitāti un iepriekšējā vakara incidents pie sarkanarmijas uzvaras pieminekļa bija faktors to citādi pārsteidzošā rīcībā.

Vīnē ir uzcelts piemineklis sarkanarmijai, kas 1945. gadā padzina hitleriešus no Austrijas galvaspilsētas. 5. novembra vakarā, kādas tai laikā nezināmas personas bija aplējušas šī pieminekļa pjedestalu ar degvielu un tad to aizdedzinājušas. Uz pieminekļa angļu valodā bija uztriepti vārdi: "šis ir tikai sākums!" šis "attentāta" mēģinājums, kā to nosauca vietējā prese, gan neizdarīja nekādu ilgstošu bojājumu. Lasītājiem būs jau zināms, ka par šo akciju atbildību uzņemas Gunārs Pāvuls no Stokholmas un tam draudot cietuma vai prāvs naudas sods.

Latviešu programma beidzās ar Valsts svētku pieņemšanu Astorijas [Turpinājums 4. lpp.]

Latvieši 4. novembra baltiešu gājienā

ar delegātiem, memorandu iesniegšana un citas akcijas. Visai šai baltiešu darbībai vajadzēja notikt Pasaulē baltiešu padomes (PBP) paspārnē.

Baltieši atklāja uguni ar viduvēji apmeklētu preses konferenci 3. novembrī. Šo konferenci uzrunāja ASV delegācijas galva, Vorens Cimermans, PBP priekšsēdis lietuvietis Bobelis, latviešu delegācijas vadītājs Linars Lukss, igauņu delegācijas vadītājs Sāvi (visi no ASV vai Kanadas) un baltiešiem ļoti pazīstamais bijušais Zviedrijas ministru prezidenta vietnieks Pērs Almarks. Diemžēl baltieši nebija sagatavojuši nekādu konkrētu informāciju pasniegšanai šajā preses konferencē. 4. novembra baltiešu gājienā sapulcināja ap 400 cilvēku, labu pusi no tiem latviešus. Nesot nacionālos karogus un transparentus ar saukļiem "Padomju atomraketes ārā no Latvijas!", "Brīvību baltiešu miera aktivistiem!", "Latvija vēlas tādā brīvību, kāda ir Austrijai!"

sesijas. Uz desmit jauniešu pleciem nestas platformas aiz dzeloņdrāžu žoga stāvēja "sarkanarmijas virsnieks" ar PSRS karogu. Pie platformas bija piesprausts transparents ar saukli: Krievu tanki ārā no Latvijas! Šīs demonstrācijas foto-uzņēmums bija vienīgais, kas parādījās presē visas Eiropas mērogā.

Liela latviešu demonstrācija pret kodolspēkstacijām Čornobilā un Ignālinā bija plānota ārpus AN centra 6. novembrī, bet tai nedabūja policijas atļauju. Tās vietā, latvieši noturēja demonstrāciju ārpus Doma baznīcas Stefāna laukumā. De-

Parīzes Baltiešu nama rīkots latviešu galds IP telpās

Meklējiet rakstos un serijs!

PSRS Kinematografistu savienības (KS) 5. kongresā ar skarbu runu uzstājās mūsu tautietis **Jānis Streičs** [LuM, 29]. Viņš paskaidroja dižtautas pārstāvjiem:

"Esmu nacionālas studijas pārstāvis. No Latvijas. Rīgā strādā režisori Franks un Seleckis. Latviešu, nevis lietuviešu režisori, kā tika nolāsīts atskaites ziņojumā. Kinosavienības vadītāji jau arī Āzijas republiku galvaspilsētas. Tā ir simptomātiska parādība. Mana kolēģa Gunāra Pleša filma "Sprīdītis", uzņemta kopā ar Čehoslovākiju, tiek sūtīta uz Gotvaldovas festivālu. Ar filmu nebrauc autors, bet (krievu) biedri Kotovs un Grammatikovs no Gorkija studijas. Mēs neesam vis periferija un province, bet gan savienotā republika. Mūsu dzimtajai savienībai liegta iespēja rīkoties. Varam tikai piedalīties rituālos. Brīnums, ka no šīs tribīnes daudzi sludina, ka tikai tagad, pēc 27. partkongresa, kļuvis skaidrs, kā vajag strādāt. Satriecošs brīnums! Mūsu studijā jau sen zina, kā vajag."

Tā nu latviešu Jānis pašreizējā "atklātības posmā" izkratīja savu sirdi, bet viņa runā bija vairākas objektīvas kļūdas. Nekādu latviešu režisoru nav. Pēc oficiālās "mūsu republikas" enciklopēdijas (LPE) ir tikai padomju kinorežisori, aktieri, gleznotāji, zinātnieki u.c. Tāpēc nevar prasīt, lai vadītāja un studzinātāja tauta, kam tāpat daudz svarīgu uzdevumu, nopūlītos atšķirt leiti no latvieša un mācītos no galvas dažādu Centrālāzijas pilsētu vārdus.

Patriotiskajiem orgāniem tuvā A. Jāne [PLK, nr. 6] žēlojās, ka ārzemēs tiek kultivēts mīts par rusifikāciju. Netiekot ievērots, ka krievu valoda esot **brīvprātīgi** izraudzīta par starpnacionālās saskarsmes līdzekli. Taču arī viņa nespēj paskaidrot, kā šī brīvprātīgā izraudzīšana notikusi (kad, kas un kur izraudzīja?). No viņas raksta turklāt izriet, ka 40% republikas pamatlīdzdevotāju vēl joprojām neprotot buldurēt krieviski un tāpat nav iekļāvušies šajā "brīvprātīgajā kustībā".

"Pad. Latvijas Komunisti" [nr. 6] lasāms brīdinājums: "Notikumi Černobilā neatlaidīgi atgādina, kādas šausmas gaida cilvēci. "Zināmu mērīnājumu tomēr pauž tētiņa Mišas Sergejeviča apsolljums: **"Nākošreiz** padomju valdība nekavējoties informēs ārzemes par kodolreaktoru avāriju..."

Tētiņš jau savus vaņķas pazīst. Viņam nav nekādu ilūziju par to, kas kodolenerģijas frontē gaidāms nākotnē. Bet viņš vismaz laikus brīdina apkārtējās zemes, kad viņa malači palaidīs jaunu draudzības mākonī".

Dvoseju inženieris Viktors Avotiņš

mudina pētiņ žūpiņas cēloņus [LuM, nr. 29]. Viņš norāda uz padjaužu drūmo dzīvi:

"**Ļaudīm trūkst perspektīvas.** Padsavienībā viss schēmatizēts, un schēma necieš nekādu pašdarbību, nekādu – kad gribas – tikai pulciņā, grupiņā, tik reiz nedēļā, tikos un tikos."

L. Kalniņa no Ogres savukārt raksta par **atturības grūtībām** [LuM, nr. 30]:

"Atturības grūtības saņem ne mazums niēvu un izsmiekla. Sauc viņus par sektantiem un baptistiem, piedēvē **atrušanos no kolektīva** un neveselīgu individuālismu." Un tie ir smagi apvainojumi reālsociāla apstākļos.

Prokurors J. Dzenītis atzīst [PLK, nr. 7], ka darba kolektīvi joprojām stingri turas pie vecās kārtības:

"Kolektīvos ir nepietiekami augsts prasīgums pret žūpām. 35 Rīgas manufaktūras darbinieki šī gada 1. ceturksnī bijuši **medatskurbtuvē**, bet strādnieks V. Jevdokimovs tur leviēlots divreiz." Taču kolektīvs šai lietā neko neesot darījis, viss palicis pa vecam.

Anna Rancāne šai situācijai pieskaņas dzejoli par Saulcerīti:

Trešais brālis sēž krogā,
roka ar pavadu tric,
nodzers zelta un dimanta zirgu,
kamēr nāks rīts.

Kompartijas CK kolektīvās gudrības pašreizējais lēmējums, Miša Sergejevičs ir ex cathedra paziņojis, ka padjaudim **nav saimnieka apziņas**. Tāpēc viņi izlaupot paši savu mantu (sociālo šūnu), ražojot brāķi un visādi šmaucoties. Lai to novērstu, Miša aicināja visiem apgūt saimnieka apziņu, gan neizskaidrodams, kā to izdarīt. Ja viņš būtu labāk informēts par to, kas notiek "periferijā", tad Miša varētu aprādīt, ka Latrepublikā savas zemes pilntiesīga saimnieka apziņu ieguvuši un to publiski apliecinājuši jau agrāk divi dvēseju inženieri. Viens no viņiem (J. Sudrabkalns) gan diemžēl jau miris, bet otrs (Valdis Rūja), joprojām ir pilntiesīgs saimnieks savā republikā (skat. viņa deklarāciju "Dzimtenes Bals", 1983. g. 11. augustā). Pilntiesīgs saimnieks nupat laidis klajā kārtējo rīmjū krājumu "Pie blāzmas turles", ko nesaudzīgi nokritizējis Knuts Skujenieks [LuM, nr. 30] – tur esot neveiksmīgas vārsmas par strēlniekiem, satīra bez adresāta un "kroņa stilā" sarīmēti svētku un svinību dzejoļi, kas neatbilst aktuālā momenta kritiskajai leivīzei.

Taču var jautāt: **kas ir svarīgāk** – piesavināties saimnieka apziņu, vai sarīmēt veiklus pantus?

Šoruden Kanariju salās miris Kurzemē dzimušais grāfs Pēteris fon Mēdems, kas savā laikā mēnešrakstā "Baltische Briefe" aicināja savus tautiešus neminēt savās biogrāfijās,

ka viņi dzimuši Latvijā vai Igaunijā, bet "Baltijas provincēs", jo minētās valstis baltvāciešus esot aplaupījušas. Zviedru avīzē "Svenska Dagbladet" [23. sept.] neļaiķis raksturots kā "bruņinieks bez vainas un bailēm". Viņš piederēja pie tiem Baltijas tautu brīvības un neatkarības rīdītājiem, par kuriem Rainis teica: "Kaps viņus izmācīs." Miers ar viņu!

"Lit. un Māksla" [nr. 42] ziņo (šelt saīsināti):

"12. oktobrī miris Latvijas PSR un Baltkrievijas PSR N. b. k. d. latviešu padomju literatūras klasiķis, PSKP b. (kopš 1963. g.), mūsu republikas himnas autors, mūsu kinodramaturģijas pamatlicējs, RS militāri patriotiskās komisijas bij. vadītājs, aktīvais kultsakariņš, nelokāmais cīnītājs, ar Oktobra revordeni, diviem Darba Sarkanā Karoga ordeņiem, Sarkanās Zvaigznes ordeni un ar ordeni "Goda Zīme" apbalvotais talantīgais vārda meistars **Jūlijs Vanags** (dz. 1903. g.)."

Šī ziņa dziļi apbēdināja Dr. U. J., jo padomju lakoniskas formas meistars (dzejā) Jūlijs Vanags bija viņa **iemīļotākais autors**, ko viņš daudzkārt un lielā pacilātībā ir citējis savos piebildumos. Viņa piemīņa nezdīs, tāpat kā viņa joprojām aktuālā, viedā vārsmā:

Labī, ka tev acīm zvīņas
Kritušas reiz nost.
Nav bez bargas šķiru cīņas
Iznīdējams posts.

(Padomju nomenklatūras vergu valstī).

Ar to savus piebildumus beidz šķirapzīnīgais pakajpalicējs

Dr. U. Jāņsons.

Vīne –

[Turpinājums no 3. lpp.]

vesnīcā, piektdien 7. novembrī. Visiespaidīgākais pasākums konferences laikā bez šaubām tomēr bija Internacionālās pretestības (IP) rīkotā izstāde **Helsinku spoguļis**. Internacionālā pretestība ir starptautiska organizācija ar sēdekli Parīzē, starp kuras dibinātājiem ir Vladimirs Bukovskis. Tā koordinē, pabalsta un rīko pret komunistu režīmiem vērsta protesta un pretestības akcijas un tās rīcībā ir prāvi finansiāli līdzekļi. Vīnē IP bija noīrējusi Mesu palātu, kursarīkoja augšminēto izstādi un virkni citu pasākumu, ar tematu "Cilvēka tiesību pārkāpumi PSRS". Kādām divdesmit organizācijām, to starpā poļu un čehu eksilgrupām, afgāņu palīdzības biedrībai un baltiešu organizācijām bija dota izdevība tur izrādīt savus materiālus. PBLA tikai pēdējā nedēļā nolēma piedalīties un noorganizēja latviešu standu. Šī izstāde bija itin labi apmeklota.

Kroņkalns.

[Beigas nākamā numurā.]

Māris Rauda

Divi dzejnieki – Jans Kaplinskis un Uldis Bērziņš

Mūsu dzejnieks Uldis Bērziņš (dz. 1944) daudzējādā ziņā ir gara radnieks daudz plašāk pazīstamajam Igaunņu dzejniekam Janam Kaplinskim (Jaan Kaplinski, dz. 1941), kurš nav svešs arī Latvijā – ir bijušas viņa publikācijas presē, pats dzejnieks vairākkārt viesojies Rīgā. Divas reizes viņš piedalījies Latvijas Dzejas dienās, arī 1985. g. septembrī. Kā Bērziņš, tā arī Kaplinskis ir neatkārtājami, savdabīgi vienpatņi ar spēcīgu, patstāvīgu raksturu. Abu daiļradē neatrast padomju ierindas rakstniekiem tik parasto žužināšanu un pajāšanu, mudināšanu uz idilli, respektīvi, lasītāju tīšprātīgu morālu deģenerāciju. Abu māksliniecisko daiļradi veido vienlaikus estētiskā un ētiskā kategorija. Abu dzejojumos un publicistikā izskan pārliecinoša apsūdzība pret domas, vārda un pārliecības apspiedējām visos laikos un jebkurā pasaules malā. Abi aicina teikt patiesību, neapslēpt būtību. Ulda Bērziņa vārdiem izsakoties:

patiesību visi redz

(es arī, bet pa vecam daru)
un tādēļ vajag, kas augstu lec
un nolauž no patiesības zaru
[Pieminekļis kazal, 1980: 40]

Abiem ir apbrīnojama spēja ledzīvoties ne tikai savas tautas kultūrā; bet arī dažādu citu tautu tik ļoti atšķirīgajās kultūrās. Bērziņš iesāk studēt latviešu filoloģiju, bet pārmetas uz orientālismu, un kā augstskolas speciālisti apgūst (un iegūst) turku valodu, kas dod iespēju lasīt kādās divdesmit Padomju Savienībā iekļauto tautu valodās, kuras pieder pie turciešu valodu saimes. Bez šīm valodām Bērziņš tulko latviski arī no čehu, slovāku, poļu, spāņu, angļu u. c. valodām.

Kaplinskis studējis Tartu Valsts universitātē franču filoloģiju un strukturālo lingvistikā, bet vēlāk, savu lektoru, īpaši leģendārā Uku Masinga, ietekmēts, ledzīnājis grieķu un romiešu klasiķos, angļu dzejnieka Šelija (Shelley) darbos, vēlāk iepazīties ar Tālo Austrumu filozofiem, ar budismu un taoismu. Kaplinskis daudz tulkojis un atdzejojis no franču, spāņu, angļu un poļu valodas.

Kā Kaplinskis, tā arī Bērziņš stāv starp diviem poliēm. Viens no tiem ir etniskās saknes un savas tautas gara bagātību mantojums, otrs – jaunās, kosmopolitiskās idejas. Abi cenšas atrast šo pretpolu sintēzi. Abi nemīdas uz vietas un piedevām cenšas nolauzt "no patiesības zaru". Abi režīma pīlāru uzskatā ir gaužām "neērti" dzejnieki, jo pārāk bieži ir atteikušies "paslēpt knābi spārnā", kā saka Bērziņš savā pēdējā dzejoļu krājumā [Poētisms baltkrievs, 70].

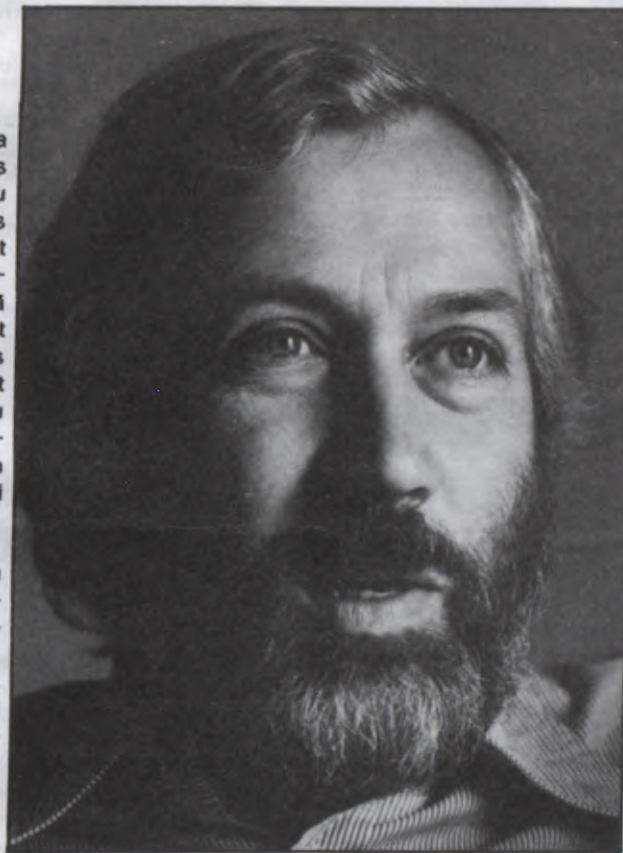
Kaplinska iedrošināšanās koeficients gan ir bijis krievu augstāks par Bērziņa, un par to viņam arī nācies piedzīvot vairāk nepatīkšanu ar padomju varas iestādēm. Sensacionāla kļuva Kaplinska runa Igaunņu rakstnieku kongresā 1978. g., kur dzejnieks, cita starpā, uzbrūk padomju kultūras birokrātijai un cenzūrai – gan par "daudzu kārtu gumijas slēni" radīšanu starp Igaunņu "intelektuāli radošajiem ļaudīm un pasaules aktuālajām problēmām, gan par kultūrzemraugu nolīgumu sadarboties ar Igaunņu intelektuāļiem ārzemēs, gan par šķēršļu likšanu īsti vērtīgu literāru darbu tulkošanā un izplatīšanā citās valodās, piem., Paula Ērika Rummo lugas *Pelnrušķīte* un viņa dzejoļu pārceļšanā ungāriski, ievērtības vērti ir Kaplinska runas beigu vārdi: "Šī runa var likties neap-

domīga, muļķīga, pāragra u. t. t. Un tikai tādēļ, ka es neievēroju "spēles likumus". Es runāju par lietām, par kurām atklāti nerunā, kaut ļaužu vairums tām privāti piekritis. Kāpēc es to daru? Tāpēc, ka pārāk ilgi mēs esam mierīgi noskatījušies šo "slikto spēli". Ir laiks, ka apņemamies skaidri pateikt sev pašiem un citiem (sevišķi birokrātiem), ka intelektuāli radoši cilvēki nevar daudz ilgāk vairs dzīvot un strādāt šādos apstākļos (...). Ja mēs turpināsim klanīties saviem priekšniekiem un savākt druskas no viņa galda, nākotnē mūsu priekšnieki (kuriem būs jāsakaras ar ļoti nopietnām problēmām) redzēs mūs tikai tādus, kādi mēs esam – cilvēki, kas par triviāliem ērtībām un privilēģijām pārdevuši savu intelektuālo un radošo brīvību, kā arī savu tiesību pamatus" [Lalks 12. 8. 1978].

Pēc šīs uzrunas Igaunijas Rakstnieku savienības sanāksmē Kaplinskis uz laiku ievietots psihiātriskā slimnīcā.

Neraugoties uz to, divus gadus vēlāk – kopā ar citiem Igaunņu kultūras darbiniekiem – Kaplinskis ne vairās parakstīt atklātu vēstuli, kas atbalstīja pret rusifikāciju vērstās studentu demonstrācijas 1980. g. Tartu un Tallinā. Drīz pēc tam KGB viņu izsauca uz noprotināšanu, un uz laiku vairāki viņa manuskripti tikuši konfiscēti. Kad 1984. g. vasarā Zviedrijas radiofons gatavo raidījumu par Baltijas tautu rakstniekiem, visgrūtāk nācies noorganizēt tikšanos ar Kaplinski. Zviedru žurnālistēm Lundgrēnai un Talgrēi padomju varas iestādes paziņojušas, ka Kaplinskis neesot pieejams, un vienubrīd pat apgalvoja, ka viņš izbraucis uz laukiem un neesot sazvanāms. Tie bija meli. Pēc vairākiem mēģinājumiem kontaktēties telefoniski un vairākiem sliktiem savienojumiem, tikšanās starp žurnālistēm un dzejnieku tomēr notika.

Tajā pat laikā kultūruzraugi Igaunijā pret Kaplinski ir bijuši daudz labvēlīgāki, nekā, teiksim, pret daudz mazāk režīmam nepatīkamo Uldi Bērziņu Latvijā. Kamēr pēdējam pēc dau-

Jans Kaplinskis

dzu gadu tīšas vilcināšanās un mēģinājumiem atturēt no sabiedriskā skanējuma gūšanas iznākušas tikai divas plānas dzejoļu grāmatas [Pieminekļis kazal 1980; *Poētisms baltkrievs* 1984], Kaplinska kontā ir astoņi dzejoļu krājumi, vairākas lugas un apraksti, kā arī uz tautas lirikas balstīti dziesmu teksti. *Looming* bibliotēkas izdevumā Kaplinska atdzejojumā iznākuši ķīniešu dzejnieka Li Bo darbi. Paša Kaplinska dzejoļu grāmatas publicētas Čehoslovākijā, Somijā, Zviedrijā. Somijā laists klajā arī viņa eseju krājums par ekoloģiju un dzeju. Un pavisam nesen Kanādā izdota grāmata, kural lielu daļu dzejoļu pats Kaplinskis tulkojis angļu valodā. Tuvākā nākotnē Kaplinskis iecērējis izveidot stāstu krājumu. Paša pēdējā laikā Kaplinskis ir ļoti alžāvies ar publicistiku, precīzāk būtu teikt, ar atsauksmju, atbildžu vai "reakciju" rakstiem par polemiskām mākslas, kultūras, literatūras parādībām.

Latviešu rakstniecībā parasti dzejnieks Ojārs Vācietis tiek uzskatīts par pirmo, kurš visnopletnāk, viskonkrētāk un viszaičinošāk sāk aplūkot dabas un līdz ar to cilvēka dvēseles apdraudējuma problēmu tehnikas neierobežotās kundzības laikmetā. Igaunņu literatūrā Kaplinskis ir

[Turpinājums 6. lpp.]

Divi dzejnieki – Jans Kaplinskis un Uldis Berziņš

[Turpinājums no 5. lpp.]

pirmais, kas izrāda rūpes par vidi, par dabu, ko piesārņo un visādi citādi postā, piemēram, viņa dzejoļu ciklā "No dabas aizsardzības tematikas":

Vai katra grāmata meža vērts,
kas papīrā mira,
drukātā vārdā nekļūdams dzīvs?
Vai ikviens, kas krāsns siltumu ciens,
ir koku vērts, kas pagalēs mira,
cilvēka sirds siltumā nekļūdams dzīvs?

Ak, mirušās grāmatas.
Ak, mirušie cilvēki.

IR PAR ŠO PAVASARI PRIEKŠ
ceļmalā grāvji kapsētā strazdi
ūdens vārdes un vējš
un zem laipnajiem mākoņiem
ceļrādis
VALGEMETSA
KIDJERVE
TAEVASKODA
melns uz dzeltēna
melns uz zila

bet
mežs aizraug upei priekšā
pilsēta aizaug mežam priekšā
acis caur dūmiem nerēdz

Kaplinska ekoloģisko viedokli labi raksturo Andress Ehins, viensno referentiem Baltijas zinātniskajā konferencē Stokholmā, 1981. g. jūnijā:

Kaplinskis "jūt līdz katrai dzīvai radībai, ko mētā apkārt un moka, vai kam draud iznīcība – viss viens, lai tas attiecas uz nīstu vilku vai bīafrāni, jūras ērgli vai tikpat inžu apdraudēto Purtses upi Ziemeļ-Igaunijā, vienalga, vai ir runa par lībiešu tautu vai Tomasu Moru, Ziemeļamerikas indiāņiem vai Bangladešu" [Lalks 9.9. 1981].

Janam Kaplinskim, protams, nav sveša vecā patiesība, ka uzvarētāji ir tie, kas raksta vēsturi. Tādēļ arī viņš, tāpat kā Uldis Bērziņš, gan ar alegoriju palīdzību, gan arī gluži atklāti, nostājas par mazo tautu un tautiņu tiesībām. To ir darījuši arī citi, piemēram, Vizma Belševica savā slavenajā 1968. g. sacerētajā dzejumā "Indriķa Latvieša piezīmes uz Livonijas hronikas malām" [Gadu gredzeni 1969: 91–97]. Šeit atainotā Roma, kas "nemaldīgā idejā aust", grib, lai būtu "viens dievs un viena valoda. Un tauta arī viena", un piedevām, "kā greizsirdīga sieva" prasa, "lai ik uz soja mīlestību zvēr". Latvju zeme dzejniecēl rēgojas pie sienas "krusta naglām" sista – lielā mērā savu tautiešu lokano muguru un "svētās lēnprātības" dēļ.

Tikpat viegli izprotama Romas alegorija ir Jana Kaplinska 50. gadu pašās beigās – kad dzejniekam ir tikai 18 gadi – sacerētajā 44 rindiņu garajā dzejumā par seno gallu varoni Versingetoriksu, kas vadīja pretošanās Romas impērijai. To leveda šādi vārdi:

VERSINGETORIKSS TEICA: Cēzar, tu vari atņemt zemi, uz kuras mēs dzīvojam,
bet zemi, uz kuras mēs nomirām, atņemt tu nevari.

Un tālāk:

Zinu un saskatu viņus jau
mācāmiēs kungu, aizmirstam tēvu valodu;
redzu viņus kaunāmiēs savu zilo acu,
savu vecāku, savas skarbās valodas dēļ:

Es Kapitoliņā sastapšu nāvi,
bet manu mīlestību un naidu
nogalināt nevar.
Paliks mans naidis
bojā eju kā pūce gadu dobumos saukt
tev un tavai nepieplidāmajai pilsētai.
Cēzar.
Sods izaugs kā ozols
no tava paša iegribu zīles.

Tava valsts nāks un aizies.
Uz laukumiem augs kvieši, un forumā ēdīs kazas.
Tā būs mana un manas nokautās tautas roka,
kas satrieks tevi,
Mana roka ar vandaļu zobenu.

Pienāks brīdis, un romiešu augstprātībai
ne stiebrīņa kara ceļā noliekt nebūs pa spēkam.
Pienāks brīdis, un Romas rijību
kā pūķi pārplēsis tie, kas nāks
no austrumiem, ziemeļiem, dienvidiem.

Tad dari, kā redzi un vēlies.
Es zinu, mani sagaida milna un šķēps,
jo to, kas arvernu zemē bija dzīvības cienīgi,
vairs starp dzīvjiem nav.

Uldis Bērziņš

Tāpat kā Belševicas "Indriķa Latvieša piezīmes uz Livonijas hronikas malām", krietni "kauji-nieciskākais" Kaplinska dzejolis ir alegorisks sauciens pēc brīvības, un nepārprotami tēmts Maskavas virzienā. Starplaikā tas kļuvis par sava veida Igaunu pagrīdes himnu. Tas tulkots arī citās valodās. Poļu tulkojumā dzejoli adoptēja Solidaritātes kustība. Izlasot dzejoļa tulkojumu angļu valodā, pazīstamais rakstnieks Kurts Voneguts starptautiskā PEN kluba sanāksmē Tokijā nodēvējis Kaplinska darbu par "patiesi brīnišķīgu". Tas pieejams arī japāņu, holandiešu, spāņu u. c. tulkojumos. Latviski to atdzejojis pāragri mirušais dzejnieks Laimonis Kamara [1934–19]. Cenzūras iestādes **Glavlit** ierēdnis, šķiet, nav uztvēris tā alegorisko tekstu, un tas ietverts Igaunu dzejas izlasē **Cilvēki krastā** [Rīgā: Liesma 1970: 155–156].

Zīmīgi, ka 1984. g., kad zviedru radiofona žurnāliste jautāja Kaplinskim par šai darbā paus-

tajiem ideāliem, dzejnieks nebūt nevaicājās apliecināt, ka tie joprojām nav mainījušies [Baltic Forum 1985, 1: 116].

Ne mazāk skaidra ir pavisam nesen Guntara Godiņa latviski atdzejotā Igaunu dzejnieka Paula Ērika Rummo alegorija par Hitleru, kas attiecas ne tikai uz **fireriem**, bet arī uz **voždjiem** Maskavā:

Firers runā zem ziedošas ābeles, un vai tāpēc tie ir viens otrā valnojami.

Vai firers stādījis to koku, kura vēsumā viņam tagad labi runāt, vai varbūt koks iedvesmojis fireru vai abi, vai neviens. Septiņus miljonus gadu ir dzirdētas firera runas, tos pašus

Mūsu dvēsele sadeg uz sārta ...

[Turpinājums.]

"Nejaut draņķībai pieļipt"

Recenzējot pēc dzejnieka nāves izdoto O. Vācieša dzeju krājumu "Nolemība", A. Kubuliņa piemin autora uzskatus par "latviešu tautas apdraudēto izdzīvošanu, sagandēto kultūru, nojauktām vērtībām un apdraudēto eksistenci". Kubuliņa atzīmē arī viņa personīgo sastapšanos ar noziedzībām un zvērībām, ar parazitātiem, kas dzīvo un barojas no citu radītām kultūras vērtībām... Ojārs Vācietis aicinājis "nejaut draņķībai pieļipt un apātījai sevi pārņemt kā mīļam, kā arī nomainīt frāžu un vidējo skaitļu dizentēriju", kas aizklājusi sabiedrībā visur sastopamo apātiju, vienaldzību, agresivitāti un vandālismu. Raksturīgi, A. Kubuliņas virsraksts ir tas pats, kas Padomju Savienībā savā laikā atļautam, bet pēc tam – līdz šai dienai – aizliegtam V. Dudņiceva romānam "Cilvēks nedzīvo no maizes vien".

"Morālais chaoss"

Rezultātā mūsu tautā ir radies "vēl nēbijis morālais chaoss" (Agris Redovičs). Jo zuduši konkrēti priekšstatī par to, kas ir skaistums, godprātība, labi padarīts darbs. Šī necieņa pret vēsturi sakņojās galvenokārt komunistiskos baušļos, kas sludina, ka īstas vērtības prot ražot tikai marksisti-ļeņinisti, kamēr dzimtai vidēl un lokālpatriotismam esot tikai pārejoša nozīme. Latvijā kultūra it kā varējusi rasties tikai ar 1940. g., kad krievu tauta latviešiem atnesusi "gaismu no austrumiem". Latvijas vēsturi skolās daudzus gadus vispār nemācīja. Un ja kaut ko mācīja, tas tika pasniegts kā vēstures surogāts, nesakarīgos ideoloģiskos žņaugus un absurdās klasifikācijās. J. Kalnačs: "Cilvēki ir nedroši, neprot lepoties ar savu tautību, ar to, ka dzīvo tieši tajās vietās. Varbūt no tā nāk garlaicība, izmisums, apātija, šaubas. Alkoholisms."

Kamdēļ "kultūras pārrāvums"

Politiskā sistēmā, kas sludina, ka trimdā devās tikai kara noziedznieki, kapitālistiski cilvēku izsūcēji, buržuāziski nacionālisti un dažādi ar varu un viltu aizrautie, tēze par minētā "kultūras pārrāvuma" lēmējiem jau ir bīstami tuva valsts iekārtas nodevībai: "Protams zinām, kāpēc ir bijis šāds vēsturisks pārrāvums. Karš pazudināja lielu daļu intelligen-

ces. Iznīcināja. Tāpēc tāds pārrāvums kultūrā, inteliģences pēctecībā. Tagad tās ir sekas" (J. Strazdiņš). Šo domu turpina U. Niedre: "Šņabis viegli un brīvi piepildīja pārrāvumu kultūrā. Tās pēctecībā un jauzu morālē – to īsā laika sprīdī paveica divi pasaules kari un sociālās pārmaiņas. Bijušo audžu sāktais, mantotais un papildinātais – jau par mūžīgu pieņemtais – mirkli vērtās par neko, vai tika noliegts. Norise skāra konkrētus cilvēkus, sociālos slāņus un šķiras – diemžēl joprojām jūtami. Mūsu gadījumā tas attiecas uz inteliģenci kā kultūras vērtību uzkrājēju, radītāju, izziņātāju, sargātāju un skaidrotāju. Pārtrūka pēctecība".

Sekas: nihilisms, cinisms un nežēlība

Pēc komponista Agra Engeļmaņa uzskatiem, galvenās problēmas ar Latvijas jaunatni ir tās nihilisms, cinisms, nežēlība un garīgā aprobežotība. Universitātes filozofijas katedras vadītājs Uldis Sōna savukārt pamanījis, ka augstskolu auditorijās aizvien vairāk ienākusi pasivitāte, rezignācija un vienaldzība. Jo jau skolās tiek slāpēta un bremzēta iniciatīva. Visa dzīve ir uzspodrināta ar tukšiem lozungiem un frāžu palīdzību, kam jau sen neviens vairs netic. Tīri drosmīga un riskanta šķiet galvenā iemesla minēšana: KP pašizpratne un no tās izrietoša prakse, uzskatīt komjaunatni kā "adoptētu bērnu, kuram ir liels skaits aizbildņu".

LVU ārzemju katedras docente Sigma Ankrava sūdzas, ka literatūras stundu skaits vispārīglobojošās vidusskolās salīdzinājumā ar pēckara periodu sarucis par apmēram 150 stundām. Studenti vairs nespējot patstāvīgi domāt un analizēt faktus. Satraucoša arī elementārāko kultūrvēsturisku faktu nezināšana un zemais vispārējās kultūras un erudīcijas līmenis. Sevišķi sliktas zināšanas jauniešiem ir vispārējā vēsturē. No skolu mācību programmām jau sen izzudusi latīņu valoda, ļoti nepieciešama ārstam, biologam, vēsturniekam, lingvistam, svešvalodniekam u. t. t. Zināšanas svešvalodās kļuvušas sliktākas ar katru gadu.

"Cilvēcības un atklātības trūkums"

Jebkādu ētisko un morālisko vērtību trūkumu pieaugušo pasaulē visvairāk

[Turpinājums 8. lpp.]

Kultūras sakaru maskerādē

Izvilks no Imanta Lešinska priekšlasījuma Vašingtonā, 1984. gada 30. martā.

[Beļgas.]

Kā Pauls un Čaklais kļuva par "braucošajiem"

Un tagad mēs skatāties, teiksim, ka Raimonds Pauls ziņo par kādu dāmu, kas ir ļoti asi noskaņota pretkrieviskā un pretpadomju garā. Pauls stāsta par šo dāmu, kā viņa mākusies vīrs ar visādām pretpadomju provokācijām, bet varbūt Pauls tomēr par šo dāmu neko nestāsta. Vēlāk nāk vēstules no latviešiem Austrālijā, Vācijā un citās zemēs, ka viņi visi vēlas dabūt Paulu, bet Pauls nebrauc. Čaklo aicina, bet arī viņš nebrauc. Par Māri Čaklo mums nav īstas skaidrības. Komiteja sāk viņu iesaistīt dažādos pasākumos. Pēkšņi Čaklais uz Komiteju atnes vēstuli, kuru tas saņēmis no ārzemēm. Viņš vēlas konsultēties ar Aneraudu, ko atbildēt. Ir jau sācies process, pirmais process. Šis cilvēks jau nāk, viņš jau ir gatavs sadarbīties, jo Latvijā nevienam, izņemot varbūt kādai vienītiesīgai slaucējai, nav nekādu lūdzību, kas Kultūras sakaru komiteja īstenībā ir.

Anerauds brauc, Peters brauc, Griģulis brauc. Nu, Pauls, Pauls arī sāk domāt... Es esmu bijis Austrumvācijā, kur tad vēl esmu bijis? Polijā, Rumānijā, Somijā, tur visi ir bijuši. Bet mans draugs Peters, kura dzejojus izmantoju savām dziesmām, brauc uz Ameriku, viņš ir bijis visādās fantastiskās vietās... Es ceru, ka jūs saprotiet šo mehanismu. Un Pauls sāk sadarbīties arvien ciešāk, viņš atstāsta čekai sarunu (ar trimdas dāmu). Pēc tam viņam lūdz, vai viņš kādu trimdas cilvēku nevar aizvest uz savu Baltežera vasarnīcu, te mums tāds liels dzejnieks iebraucis no ārzemēm. Nekāds lielais jau viņš nav, Jēfīņš vien ir, bet vai tu viņu uzņēmsi? Jā, saka Raimonds un viņu uzņem... Un kas tagad ir noticis? Ir noticis tas, ka Pauls tagad braukā pa visu pasauli.

Un tagad vesela virkne cilvēku brauc. Čaklais tika uzskatīts par neuzticamu, bet Čaklais tagad brauc. Uzskaitījums ir bezgalīgs. Daudzi no tiem, kurus sākumā ielūdza un turpinā ielūgt braukt ciemos pie tautiešiem ārzemēs, ir veci čekas kadri, piem., Ļeņina prēmijas laureāts, mākslinieks Indulis Zariņš. Bet ir ļoti daudz jaunu, kas nākuši iekšā šai čekas orbitā...

Jūs tiešām domājat, ka šie latvieši ir dzejnieki un rakstnieki, kuriem ir ievērojams potenciāls latviešu kultūras veicināšanā, varbūt par latviešu tautas nākotnes veidošanā? Bet viņiem ir parakstīti, kas šodien glabājas čekas seifos; viņiem ir ziņojumi. Jūs domājat, ka šie cilvēki tagad ar lielu prieku sāks gaidīt, kad padomju iekārta kritīs, lai šos parakstītos un ziņojumus varētu izvilkt no seifiem? Es domāju, ka nē. Viņi nav pārcilvēki, viņi grib dzīvot. Tas nozīmē, ka tiek vājināta pretestība Latvijā, un potenciāli zaudējums arī tiek nodarīts latviešu tautas nākotnei, jo šie

[Turpinājums 8. lpp.]

septiņus miljonus gadu

ir skatīta ābeļu ziedēšana; brīnums,

ka tie abi liek tev spalvu tvērt, un, ja tā – tad

tikai abi reizē. Tā, lai vienmēr tie būtu reizē.

[Literatūra un Māksla 16. 8. 1985]

Intervijā ar jauno dzejnieku Godiņu Igaunis Rummo min neatlaidību kā savas tautas slavas cienīgu īpašību, vienlaikus nopeļot igauņu "pārmērīgo piesardzīgumu" [turpat] "Pārmērīgas piesardzības" ziņā latvieši sit igauņus pušu.

Kultūras sakaru maskerāde

[Turpinājums no 7. lpp.]

cilvēki mums visi būtu bijuši vajadzīgi.

Dziesmu svētku ilūzijas

Visi šie trimdas brīnišķīgie kultūras darbinieki, kas deg visādās liesmās, gan Dardedzes liesmās, gan citādi, objektīvi viņi pakalpo mūsu ļenaidniekam dažādos veidos. Gan veicinot padomju spiegošanu, gan neitralizējot dažādus trimdas izdevumus, gan neitralizējoties paši, nododoties jau pašcenzūrai. Tāds dzejnieks, kas publicējies Latvijā – tiklīdz viņš rakstīs pret apcietināšanām, pret izsūtīšanām, nevienš viņu vairs Latvijā kā tūristu nelaidīs. Un viņš neraksta; viņa dzīves saturs ir kļuvis šī maskerāde Latvijā.

Man liekas, ka ļoti daudzas lietas šejļeniēši (trimdā) nav īsti izpratuši. Uz Dziesmu svētkiem kaut kā ir liels tautiešu iepildums no ārzemēm. Šos Dziesmu svētkus vienmēr rīko Latvijas aprakšanas dienā, respektīvi Padomju Latvijas nodibināšanas dienā 21. jūlijā.

Ļoti daudzi entuziasti man rakstīja uz Rīgu: "Vai nevarētu izkārtot, ka arī trimdas kori varētu piedalīties Dziesmu svētkos?" Vai jūs saprotiet, kas ir šie Dziesmu svētki? Gājieni virzās uz Ļeņina pieminekli, apkārt šim tirannam un šodienas pasaules nelaimju vaininiekam. Virzās uz Centrālkomitejas namu, kur stāv sastinguši varas pakalpiņi – Pugo, Jurijs Rubenis u. t. t. Visas šīs tautu meitas un tautu dēli iet viņiem garām ar sarkanīem karogiem, ar tā saucamo Padomju Latvijas karogu. Vai tiešām vajadzētu, lai tur iet arī brīvi jaudis? Lai tur iet kori no Amerikas, Rietumvācijas vai Kanādas? Jā, tas būtu brīnišķīgi, ja to mums Lešinska kungs varētu izkārtot, tiešām brīnišķīgi (tā man rakstīja).

Pēc tam kori aiziet uz estrādi. No visas dziedāšanas labi ja divas trešdavas ir latviešu valodā, nerunājot par saturu. Ziniet, es kā latvietis esmu juties ārkārtīgi pazemots, kad koris, no kura ap 90% ir latvieši, rauj vajā krievu valodā: "Slavce, slavce, russkij narodi!" (Slavēta, slavēta, krievu tautai). Ko darīs kori no brīvās pasaules? Raus līdzī?

Man liekas, ka tur nav nekā ko vēlēties...

Mūsu dvēsele sadeģ uz sārta...

izjūt jaunatne, kas uz to reaģē dažādi: daļa pielāgojas, kļūst par oportunistiem un ļoti ātri iemācās arī orientēties konjunktūras un diplomātijas kāpnēs. "Aug jaunā karjeristu maiņa... Aug jauni žilbi makiavēlli, un mēs tikai vēl dabūsim redzēt un just! Aug jauno pesimistu pulks. Taču pārāk daudz ir vienkārši slinko, kūtro, vienaldzīgo" (mūziķis Imants Zemzaris).

Visvairāk jaunatne Latvijā sūdzas par cilvēcības un atklātības trūkumu sabiedrībā. Uz to jaunatne daļēji atbild ar anarchistisku noskaņojumu, maskēšanos zem panku frizūrām, ārišķībām, spilgtu individuālismu, atriebšanos sev un citiem, cinismu, skepticismu, dauzīšanu, huligānismu.

Apzinīgajai Latvijas jaunatnes daļai izeja nebūt nav neskaidra. Tā uz jautājumu, kas visus jauniešus varētu saistīt kopā, kādā intervijā atskanēja šādas interesantas jauniešu

atbildes: "Latvijai ārejšais paliek ārejšais, bet dvēselē tu pallek, kas tu esi, un to tev nevienš neizsūtīs. Šī Latvija ir arī tava Latvija! – Tautas valoda un kultūra, kuras aizmirstot tu neesi latvietis, mūs padara par cilvēkiem. – Un tautasdziesmas, ar to viss iet uz augšu. Bet sāc kaut kā jau apsīkt. – Vajag kaut ko, lai cilvēki var apvienoties uz brīviem pamatiem (ģ. z. pasvītrojums). Tradīciju nolīgšana ved pie tautas iznīcības".

ģ. z.

[Turpinājums nākamā numurā.]

Latvija, mosties!

Pēc E. Karpentera "England, Arise!" atdzejojis Frīdrihs Rozīnš. Iespiests 1905. gadā LSDSP izdotajā krājumā "Strādnieku dziesmas", otrajā izdevumā. Teksts ar notīm iespiests žurnāla "Karogs" 1906. gada 2. numurā. Meldījas angļu autors vēl jānoskaidro.

Pēc 1907. gada notis un teksta 1. pants iespiests uz pastkartītes. 2. iespiedums (bez notīm) uz pastkartītes, ar E. Brencēna zīmētu senlatviešu taurētaļu, iznāca 1917. gadā. 1917. gadā dziesma iespiesta kā "Brīvās Latvijas himna" Leona Paegles rediģētajā krājumā "Brīvības dziesmas". Daudz dziedāta 1917. un 1919. gadā. Beidzamo reizi iespiesta Rīgā ap 1958. gadu. "atkušpa" laikā.

Paciļāli

A. Vītoliņa apda
s. g. g.

1. Lat-vi-ja, mos-ties, ga-na nakts jau bei-deas: Pa-skat, kur rī-tos
2. le-sa-ties sa-vu pār-nu bā-lās se-jās, Ne-lauj jēl vi-gus
3. Lat-vie-ti, pa-skat! Ta-vi kal-ni, gra-vas Kau-ni-ģi sarkst, kad
4. Tau-tai aiz a-cīm aiz-klāj me-lu de-ģi, Var-mā-ku li-kums

1. sār-ta blāz-ma aust! Ā-rā no rū-pēm un no ver-ģu dar-biem,
2. aģ-rai nā-vei gļaušt! Ro-tā-ties vi-niem va-jag pu-ku le-jās
3. sāv-le lec tos gļaušt. Lat-vi-ģas me-ģi sauc un zā-jās pļā-vas:

4. ģa-tavs vī-ģu šaušt, Tik-līdz tā kurn, kad uz-pū-ti-ģi ģe-ģi

1. Lat-vi-ģa, ce-lies, jau-na die-na aust! Kal-nos, pa-kal-nos,
2. Un ne-viģ salt un 'sav-su mei-ģi grauzt! Kur miģ bāds un sals,
3. Ce-lies, un beidz reiz ver-ģu mie-ģā gļaušt! Vai lai ne-dāir-dēts
4. Nāk vi-ģas sū-ro svied-ru aug-ģus raus. Vai Tu ģri-bi ciest?

1. Klav, kā at-bals skan: Lat-vi-ģa, mos-ties, jau-na die-na aust!
2. Tur lai at-skan bals: ,,
3. Iz-skan sau-ciens svēts? ,,
4. De-dēģ, kungs lai brīest? ,,

Brīvības abonements [10 nr. gadā] maksā: Zviedrijā kr. 125.-; ASV \$ 25.-; Kanādā un Austrālijā \$ 30.-; Anglijā £ 7. 00; Vācijā un citās Eiropas zemēs DM 35.-; Pad. savienībā Zv. kr. 190.- vai ASV \$ 25.-. Nauda iemaksājama - Zviedrijā: Lettlands SAP postģiro 458335/7, Box 7241, S-10389 Stockholm. Vācijā un citās Eiropas zemēs: Ģ. Zēģners, Germanenstr. 23, D-5216 Niederkassel-Rheidt, BRD - Postģirokonto Kolin 4466 97-501. Anglijā, ASV, Kanādā, Austrālijā: Brīvība c/o J. Pētersons, Flat A22, Du Cane Court, London SW17 7JA, England. Ārpus Eiropas izsūtā pa gaisa pastu. Redaktori: Brūno Kalniņš, Aleksandrs Tērmanis, Ģirts Zēģners un (Zviedrijā) Vilnis Žalkalns. Techn. direktors: Pēteris Tērmanis. Redakcijas adreģes: Brīvība c/o Kalniņš, Strandliden 61, 1tr., S-162 38 Vallingby, Sweden; Brīvība c/o Tērmanis, 30 Rushmead Close, Canterbury, Kent CT2 7RP, Gt. Britain - tel. (0) 227 452423; Brīvība c/o Zēģners, Germanenstr. 23, D-5216 Niederkassel-Rheidt, BRD. Ansvarig utģivare: Bruno Miģiņš.